

Nr 12

Utlåtande i anledning av motion om återförande till kronan av viss mark, m. m.

Tredje lagutskottet har behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt och till lagutskott hänvisad motion, nr 104, av herr *Lundberg*.

I motionen hemställes

»att riksdagen måtte besluta

att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till en reduktion av mark, vatten och andra naturtillgångar och värden, som enskilda på ett orättmätigt sätt tagit från kronan och enskilda, speciellt då de gamla rekognitionsskogarna, vatten- och uppdrämningsrätter, som i strid med upplåtelsehandlingarna behållits av enskilda och som omedelbart bör kunna återtagas till kronan,

att den på 1880-talet förändrade 20-årshävdregeln retroaktivt skall upphöra att gälla samt att storbolagens och godsägarnas förvärv av egendom, som skett med åberopande av denna regel, omedelbart skall återställas till kronan,

att statsrevisorernas skrivelse av 1965 om en kartläggning och ett återförande till kronan av holmar och skär verkställes genom kammarkollegiet eller annan myndighet,

att de gamla bruksarkiven utan tidsutdräkt överföres till kronan och att de blir föremål för en genomgång av experter, som skall granska dess äkthet i fråga om åtkomsthandlingar, kartor, lagfarter etc., eftersom en stor del av egendom som tagits från kronan och enskilda har överförts till bruks- och godsägare under tider där aktförfalskningarna var normala företeelser,

att i övrigt återställa allmänhetens rätt att, som av ålder varit, nyttja bolagens och de större markägarnas vägar och att avstängningsskyltar förbjudes, samt

att lagen om fast egendom utöver mark och jord även skall omfatta byggen-
enskap».

Gällande bestämmelser m. m.

A. Reduktion av mark och vatten m. m.

Vad beträffar de i motionen omnämnda rekognitionsskogarna må nämnas följande (källa: kompendium efter föreläsningar av professor Jan Eric Almqvist rörande den svenska fastighetsrättens historia).

Före krutets begagnande som sprängämne användes vid malmbrytningen

s. k. tillmakning, dvs. kraftiga eldbrador uppgjordes invid bergväggen, som därefter begöts med vatten. Genom den hastiga avkylningen uppstod sprickor, med vilkas tillhjälp malmen kunde lösbrytas. Denna metod fordrade väldiga mängder ved. För att möjliggöra brytningen medgav konungen genom särskilda bergsprivilegier gruvföretagen rätt att utan avgift få utnyttja närbelägna allmänningsskogar. De flesta äldre gruvorna var belägna i mellersta Sverige, och det var där som den kungliga maktbefogenheten främst togs i anspråk. Då de privilegierade gruvorna med tiden tillväxte i antal, måste så småningom ransonering införas. Härtill bidrog även att bergsbruket, som sysslade med förädling av malmen, hade behov av träkol. I 1649 års järnbergsordning föreskrevs också att gruvor och bergsbruk ej fick slå under sig mer skog än som oundgängligen var nödvändigt. Under 1680-talet bestämdes att såväl gruvor som bergsbruk skulle erlägga s. k. rekognitionsskatt till kronan för rätten att använda viss skog. Gruvföretagen befriades senare från denna skyldighet. Från och med slutet av 1600-talet räknade man huvudsakligen med två kategorier, dels avgiftsfria gruvskogar, dels rekognitionsskogar. Även de förra åsattes år 1824 rekognitionsskatt, dock utan att därigenom få karaktär av rekognitionsskatt. Vid 1800-talets början ansåg myndigheterna att bruksägarna lämpligen borde genom skatteköp förvärva äganderätt till rekognitionsskogarna. Möjligheter till skatteköp öppnades genom förordningar åren 1811 och 1824. Bruksägarna begagnade sig också av denna rätt till skatteköp, vilken avskars först år 1919. Gruvskogarna ansågs inte kunna bli föremål för skatteköp. Då rekognitionshemmanen försålles skedde detta under det uttryckliga förbehållet att hemmanen alltid skulle bli oskiljaktiga från de bruk, under vilka de lydde. Kungl. Maj:t kunde emellertid medge skogens nyttjande till annat bruk. Under 1890-talet befanns likväl att åtskilliga rekognitionshemman utan myndigheternas hörande tid efter annan försålts till olika trävarubolag eller till privatpersoner. Kronan inledde då processer med de dåvarande ägarna med yrkande, att då skatterätten genom åsidosättande av förbehållet förverkats, hemmanen borde förklaras för krono. Kronans talan ogillades dock i alla instanser med den motiveringen att ett dylikt förbehåll stred mot visst lagrum i jordabalken och därför måste betraktas som obefintligt.

B. Hävd till fast egendom

Gällande bestämmelser om hävd till fast egendom finns företrädesvis i *1881 års förordning om tjugudårig hävd*.

Då fast egendom kommer ur rätte ägarens hand torde det i allmänhet ske genom att egendomen från denne övergått på annan genom ett förvärv, vilket är behäftat med någon brist som medför att förvärvet enligt lag är ogiltigt eller eljest inte får göras gällande som grund för äganderättens övergång. Av de grundsatser på vilka vår fastighetslagstiftning är uppbyggd

följer att denna brist inte kan elimineras därigenom att egendomen genom ett i och för sig giltigt förvärv övergår till ny innehavare. I allmänhet är en sådan övergång rätte ägaren helt ovidkommande. Han har kvar sitt anspråk på egendomen och kan genom klandertalan vinna den åter. Att tillåta en klandertalan efter hur lång tid som helst har man dock funnit olämpligt och skadligt för säkerheten i fastighetsförhållanden. Genom reglerna om hävd har därför satts en gräns för klanderomöjligheterna.

Karaktistiskt för hävdeinstitutet är att fast egendom, sedan den kommit ur rätte ägarens hand, under längre tid med äganderättsanspråk innehas av annan utan att rätte ägaren framställer något anspråk på att återfå egendomen. Denna underlåtenhet har ansetts under vissa villkor böra förknippas med en preklusiv påföljd. Rätte ägaren går miste om sin rätt och det faktiska tillstånd som en gång inträtt upprätthålls och blir rättsenligt.

Objektet för hävd är enligt 1881 års förordning fast egendom, utan angiven begränsning. Som objekt kan emellertid ifrågakomma endast hel fastighet eller andel i fastighet eller sådan till gränserna bestämd del av fastighet, som är föremål för särskild lagfart. Den som vill göra gällande hävd skall kunna hänvisa till en åtminstone formellt laga åtkomst. Utan ett formellt laga fång kan lagfart i regel ej erhållas. Lagfarten bildar utgångspunkten för hävdetidens beräkning. Hävdetiden är tjugu år från vunnen lagfart. Vid beräkning av tiden får sammanläggning ske av olika innehavares besittningstider. Som villkor för vinnande av hävd uppställs vidare att förvärvet skett i god tro. Innehavaren skall slutligen såsom ägare ha besittit egendomen under hävdetiden.

Sedan gammalt har det gjorts skillnad mellan klandertalan och talan om återgång av köp eller annan överlåtelse. Klander föreligger då en förvärvare av fast egendom i sin tur överlåtit egendomen till en tredje person och talan anställes mot denne på grund av det föregående fångets ogiltighet. Talan om återgång har i allmänhet sin grund i ett avtal mellan parterna i processen. Reglerna om hävd gäller i första hand för klanderfallen men torde tillämpas analogt vid återgångstalan som har karaktären av hävande av köp eller som stöds av formbrist eller ogiltighet på grund av reglerna i avtalslagen.

Som redan nämnts är objektet för hävd enligt 1881 års förordning fast egendom utan angiven begränsning. Däremot stadgades i den tidigare gällande förordningen 1805 angående lagens rätta förstånd och tillämpning i mål som röra klander å fast egendom m. m. att hävd kunde vinnas endast å fastighet »av sådan beskaffenhet, att, därom mellan enskilda personer kunnat avhandlas», därunder dock fideikommisssegendom icke inbegripen. Detta stadgande tolkades så, att områden som upplåtits till allmänt bruk eller eljest tjänade något allmänt ändamål var undantagna från hävdereglerna, vare sig de tillhörde staten, kyrkan, städerna eller allmänna inrättningar eller menigheter över huvud. Principen upptogs inte i 1881 års för-

ordning. Hävd kan alltså numera vinnas utan hänsyn till egendomens natur av exempelvis ursprunglig kronojord eller stadsjord.

I Undéns arbete Svensk sakrätt II Fast egendom anföres (fjärde upplagan s. 126) att denna förändring i hävdelagstiftningen sannolikt hade betydande praktiska konsekvenser, kronan till förfång. Dels torde det ha funnits ett icke ringa antal vattenfallsfastigheter, i synnerhet i Norrland, som genom bristande tillsyn, genom myndigheternas felaktiga förfarande eller eljest utan laga fång kommit i enskildas besittning ehuru rätteligen kronan tillhöriga. Dels har kronan under gången tid i stor utsträckning upplåtit skogar och andra fastigheter till bruksrörelsens understöd eller eljest åt enskilda, vilka fastigheter sedermera i strid mot upplåtelsevillkoren behållits. Orsaken till att kronans äganderätt fallit i glömska låg enligt Undén delvis däri att upplåtelseerna stundom skett under former som varit ägnade att fördunkla gränsen mellan enskild och statlig äganderätt, t. ex. under stadgad åborätt eller annan långvarig besittningsrätt. Vid 1912 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t att hävdetiden skulle provisoriskt utsträckas ytterligare intill 10 år för kronans fastigheter. Om hävdens inträdande suspenderades i dessa fall, skulle kronan erhålla längre rådrom att systematiskt efterforska i vad mån anledning förelåg från dess sida att göra gällande äganderättsanspråk till fastigheter i olika delar av landet. Förslaget blev emellertid icke av riksdagen antaget.

Även det till lagrådet den 11 februari 1966 remitterade förslaget till ny jordabalk innehåller bestämmelser om hävd (16 kap.). Beträffande förslagets närmare innebörd hänvisar utskottet till lagtexten samt motiven till denna (s. 421 ff).

Här må slutligen erinras om den i svensk rätt gällande grundsatsen att privaträttslig lagstiftning inte bör ges tillbakaverkande kraft (jfr prop. 1967: 141 s. 246 och 1968: 19 s. 101).

C. Kartläggning och redovisning av kronans holmar och skär

I riksdagens revisorers berättelse över den år 1965 verkställda granskningen av statsverket påtalade revisorerna under § 33 att kännedom om och redovisningen av kronans markinnehav i fråga om holmar och skär omkring landets kuster f. n. är synnerligen bristfällig. Enligt revisorernas mening framträder behovet av åtgärder för att hävda det allmännas rätt i förevarande hänseende med särskild styrka. Bl. a. talar såväl naturvårdssynpunkterna som utvecklingen i fråga om fritidsintressena härför. Revisorerna fann det dock icke motiverat att kostsamma processer anställdes mot enskilda jordägare eller andra för att klarlägga äganderättsförhållandena på begränsade kustavsnitt. Då en ökad aktivitet från det allmännas sida likväl syntes vara angelägen, borde enligt revisorernas mening närmare övervägas vilka åtgärder som var möjliga och ändamålsenliga för att kronans och det

allmännas intressen skulle kunna göras gällande mera effektivt än hittills. Den samlade redovisning som ansågs erforderlig borde åskådliggöras på lämpligt kartmaterial och göras tillgänglig för allmänheten, så att ökad insyn i äganderättsförhållanden och anspråk åstadkoms. I samband med en samlad redovisning av dessa tillgångar borde en klarare gränsdragning eftersträvas i fråga om den statliga förvaltningen av ifrågavarande fastighetsbestånd.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande (JoU 1966: 25) anförde jordbruksutskottet att det av remissyttrandena i ärendet framgick att berörda myndigheter hade sin uppmärksamhet riktad på spörsmålet. Bl. a. hade kammarkollegiet i betänkande angående rätten till allmänna vattenområden, avgivet i december 1965, för sin del uttalat önskemål om en inventering av kronans holmar och skär med hänsyn bl. a. till det ökade intresse som numera ur naturvårds- och friluftslivsynpunkt knyter sig till desamma. Med anledning härav ansåg sig utskottet, som fann frågan väl värd beaktande, kunna begränsa sig till vad som förevarit i ärendet.

Kammarkollegiets nämnda betänkande har inte föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd (jfr prop. 1966: 114 s. 48).

Utskottet har emellertid erfarit att lantmäteristyrelsen sedan hösten 1966 har en tjänsteman avdelad för utredning angående äganderätten till ifrågavarande holmar och skär. Utredningen, som sker länsvis, är mycket omfattande. Många svarbedömda frågor måste lösas under arbetets gång. Arbetet beräknas vara slutfört om ett par år.

D. Avstängning av enskild väg

En särskild bestämmelse om avstängning av enskild väg förekommer i 61 § 2 mom. *vägtrafikförordningen* den 28 september 1951. Det ankommer enligt denna bestämmelse på vägens ägare att avgöra, i vad mån trafik på vägen med motorfordon får äga rum. Överträdelse av meddelat förbud är straffbelagd enligt 68 § *vägtrafikförordningen*.

Av betydelse för den genom motionerna väckta frågan är i vad mån föreskrifter om upplåtande av enskild väg för allmän trafik kan meddelas i samband med beviljande av *statsbidrag till väghållningen*. Bidragsgivningen till enskilda vägar i allmänhet regleras genom bestämmelserna i kungörelsen den 19 december 1953 (nr 793) angående statsbidrag till enskild väghållning. Beträffande skogsvägar gäller kungörelsen den 30 juni 1943 (nr 530) om statsbidrag till vissa väg- och flottledsbyggnader.

Enligt den förstnämnda kungörelsen utgår bidrag för byggande av enskild väg av väsentlig betydelse för en bygds befolkning. Bidrag lämnas till kostnad för arbetsplan med 70 % samt till beräknad övrig kostnad för företaget med högst 70 %. Föreligger synnerliga skäl kan sistnämnda bidrag höjas

till högst 85 %. Fr. o. m. den 1 januari 1966 lämnas bidrag även till byggande av enskild väg som utgör tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller på annan grund är av särskild betydelse för friluftssändamål. Bidrag kan också lämnas till drift av enskild väg av väsentlig betydelse. Bidrag utgår med 70 % av beräknad kostnad för väghållningen och kan beviljas med 85 % om synnerliga skäl föreligger. Vidare kan s. k. iståndsättningsbidrag beviljas med 70 %. Samtliga bidrag beviljas av länsstyrelse, därvid som villkor för bidragets åtnjutande skall upptas villkor för väghållarna bl. a. att icke utan länsstyrelsens medgivande avstänga vägen för trafik.

Enligt den förut nämnda kungörelsen av år 1943 (ändrad bl. a. genom SFS 1965: 303) kan byggnadsbidrag utgå till skogshuvudväg (varmed i kungörelsen förstås skogsväg som kan användas året runt för tung trafik, under förutsättning att vägen är till nytta för ett större skogsområde och, om särskilda skäl icke föranleder annat, även ett större antal skogsägare) med högst 50 % och till annan skogsväg med högst 40 % av den kostnad för företaget som skogsvårdsstyrelsen godkänner. Skogsvårdsstyrelsen är bidragsbeviljande myndighet. Till skogshuvudväg av särskild betydelse från fritidssynpunkt kan enligt fr. o. m. den 1 juli 1965 gällande bestämmelser förhöjt bidrag lämnas. Är skogshuvudväg som tillfartsväg till naturområde för rekreation och friluftsliv eller på annan grund av särskild betydelse för fritidsändamål kan sålunda bidraget bestämmas till högst 70, eller om synnerliga skäl föreligger, högst 85 % av den godkända kostnaden. Fråga om förhöjt bidrag avgörs av länsstyrelsen. Utgår sådant bidrag skall bidragstagaren förbinda sig att icke utan länsstyrelsens medgivande avstänga vägen för trafik.

De sistnämnda bestämmelserna angående förhöjt bidrag till vägar av särskild betydelse för fritidsändamål tillkom genom statsmakternas beslut år 1965 (prop. 1965: 1, bil. 11 p. H 6, JoU 1, p. 75, rskr. 9). Reformen grundades på ett av Skogsbruksutredningen den 14 oktober 1963 avgivet betänkande rörande skogsvägar (SOU 1963: 71). Här må även hänvisas till 1960 års naturvårdsutrednings betänkande, benämnt Naturen och samhället (SOU 1962: 36 s. 358 ff).

I den nyssnämnda propositionen till 1965 års riksdag anförde departementschefen bl. a. att allmän trafik på skogsvägar medför högre standardkrav på vägarna och ökat ansvar för väghållarna. Med hänsyn härtill ansågs det ej lämpligen som ett allmänt villkor för bidrag av tidigare storlek (i regel högst 50 % till byggande av stamväg och 40 % till byggande av annan skogsväg) böra krävas att väg hölls öppen för allmän trafik. Emellertid var det enligt departementschefens mening i vissa fall så angeläget ur fritidssynpunkt att skogsväg fick fritt trafikeras, att det var motiverat att staten lämnade högre bidrag till byggnadskostnaderna. Särskild betydelse ur fritidssynpunkt borde skogshuvudväg kunna anses ha om den kom att utgöra tillfartsväg till naturområde som borde vara lätt tillgängliga för rekreation

och friluftsliv. Sådant område kunde vara trakten kring en sjö med en attraktiv badplats eller ett område med speciellt lämplig vintersportterräng. Speciell hänsyn borde tas till om området avsatts som naturreservat enligt naturvårdslagen. Ett villkor för bidrag i dessa fall borde givetvis vara att vägen inte fick avstängas utan medgivande av myndighet.

Frågor om användande av enskilda vägar för allmän trafik har i anledning av motioner behandlats av 1960, 1961 och 1962 års riksdagar (3LU 1960: 20, 1961: 2 och 1962: 3).

Riksdagen har vid behandlingen av dessa ärenden intagit den ståndpunkten, att gällande regler om väghållningen som vägingressenternas ensak och om rätt för dem att förbjuda trafik av utomstående bör bibehållas. Särskilda problem uppkommer emellertid då den allmänna samfärdseln behöver ta dylik väg i anspråk utan att vägen dock kan förändras till landsväg. Denna fråga bör lösas genom fakultativa statsbidrag, vid vilkas beviljande det allmänna kan betinga sig att vägen hålls öppen för allmän trafik och underhålls i ett för denna trafik lämpligt skick.

E. Lagen om vad som är fast egendom

Indelningen av skilda förmögenhetstillgångar i fast och lös egendom är sedan gammalt av grundläggande betydelse inom vårt civilrättsliga regelsystem. Det är utmärkande för detta system att de båda kategorierna av egendom i betydande utsträckning är underkastade olika rättsregler. Detta sammanhänger med att de naturliga förutsättningarna vad beträffar omsättning av egendom växlar i hög grad med egendomens större eller mindre flyttbarhet. Med hänsyn till skillnaden i innebörden hos de rättsregler som gäller för de båda kategorierna av egendom är det angeläget att gränsen mellan dem blir så klart och tydligt uppdragen som möjligt. Gränsen dras genom att man i en särskild lag, numera lagen den 29 juli 1966 om vad som är fast egendom, anger vad som från rättslig synpunkt utgör fast egendom eller tillhör därtill. I 1 § i lagen sägs att fast egendom är jord. Av denna bildas fastigheter. Till fastighet hör vissa i 2 § angivna tillhör. Av särskild betydelse i detta sammanhang är att bland dessa upptas »hus, vattenverk och annan byggnad». I 3 § preciserar lagen vad som är tillhör till byggnad. Särskilda regler om tillhör gäller beträffande industrifastighet (4 §). Ett viktigt undantag från tillhörreglerna gäller på grund av 5 §. Däri stadgas att föremål som nyttjanderättshavare eller eljest annan än fastighetsägaren tillfört fastigheten inte hör till denna, om icke föremålet och fastigheten kommit i samma ägares hand. På grund av denna bestämmelse utgör exempelvis en byggnad som arrendatorn uppfört på den arrenderade marken lös egendom och omfattas inte vare sig av en försäljning av marken eller av inteckningar däri.

Motionen m. m.

Motionen har sin bakgrund i ett avhysningsärende, vari på ansökan av Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag två dödsbon avhysts från en fiskarstuga (fritidsbostad) i Bilhamn inom Älvkarleby socken i Uppsala län.

Beträffande den av motionären anförda motiveringen hänvisar utskottet till den tryckta motionen.

Det kan nämnas att motionären hos justitieombudsmannen anförde klagomål mot bl. a. länsstyrelsen i Uppsala län och Svea hovrätt i anledning av deras handläggning av saken.

Klagomålen har enligt beslut den 27 februari 1969 inte föranlett någon åtgärd från justitieombudsmannens sida.

Till belysning av omständigheterna i ärendet må här ur justitieombudsmannens beslut återges följande.

Fiskaren Frans Johan Löf från Sagarbo avled den 22 december 1915 och efterlämnade som dödsbodelägare änkan Kerstin Löf och fyra söner. Kerstin Löf sammanbodde från 1916 till sin död 1958 med fiskaren E. E. Kohlström och hade med honom en dotter, född 1918. Familjen Löf hade en boplats i fiskeläget Bilhamn. År 1938 upprättades mellan Stora Kopparbergs Bergslags Aktiebolag och Kerstin Löf ett arrendekontrakt, enligt vilket bolaget till Kerstin Löf utarrenderade tomtområdet till boplatsen för fem kronor per år. Efter Kerstin Löfs död träffades nytt arrendeavtal mellan bolaget och Kohlström. År 1966 avled även Kohlström, och efter skiljeförfarande inlöste bolaget byggnaderna. En framställning från bolaget om avhysning av dödsboen efter Kerstin Löf och Kohlström bifölls av länsstyrelsen i Uppsala län den 30 april 1968, och över utslaget anförda besvär avvisades av Svea hovrätt genom beslut den 13 juni och utslag den 6 december 1968.

Avhysningen verkställdes genom vederbörande kronofogdes försorg den 3 januari 1969.

Till upplysning för klaganden anförde justitieombudsmannen i beslutet följande.

Bolagets ansökan hos länsstyrelsen var riktad mot dödsboen efter Kerstin Löf och Kohlström. Dödsboen motsatte sig ej bifall till ansökningen och i enlighet härmed förpliktade länsstyrelsen dödsboen att genast avflytta vid äventyr av avhysning. Om annan än dödsboen kunde ha någon rätt till byggnaderna kom ej under bedömning i målet hos länsstyrelsen. Såsom nyss sagts och även konstateras i hovrättens utslag den 6 december 1968 innefattar länsstyrelsens utslag åläggande *allenast* för de två ovan nämnda dödsboen att avflytta. Om annan än dessa dödsbon — exempelvis som klaganden vill göra gällande dödsboet efter Frans Johan Löf — skulle visa sig äga en självständig mot bolaget bestående rätt till byggnaderna, lär utslaget icke kunna bringas i verkställighet mot denne. Frågan härom får i första hand prövas av kronofogden på verkställighetsstadiet.

Utskottet

I motionen framställs — mot bakgrunden av ett nyligen inträffat fall av avhysning — en lång rad yrkanden av delvis vittgående karaktär.

Motionären föreslår till en början att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till »reduktion av mark, vatten och andra naturtillgångar och värden, som enskilda på ett orättmätigt sätt tagit från kronan och enskilda». Motionären åsyftar härvid främst »rekognitions-skogar, vatten- och uppdämningsrätter, som i strid med upplåtelsehandlingarna behållits av enskilda» och som enligt motionärens mening omedelbart bör kunna återtas till kronan. Motionären begär i sammanhanget vidare att riksdagen skall besluta att de gamla bruksarkiven skall överföras till kronan så att äktheten beträffande åtkomsthandlingar och kartor m. m. kan granskas av experter. Enligt motionären har »en stor del av den egendom, som tagits från kronan och enskilda, överförts till bruksägare och godsägare under tider då aktförfalskningar var normala företeelser». Motionären föreslår även att bestämmelserna om hävd till fast egendom retroaktivt skall upphävas samt att »storbolagens och godsägarnas förvärv av egendom som skett med åberopande av denna regel omedelbart skall återställas till kronan». Beträffande det huvudsakliga innehållet i de nämnda bestämmelserna hänvisar utskottet till den föregående redogörelsen.

De nu återgivna yrkandena syftar till överförande i samhällets ägo av omfattande markområden och andra naturtillgångar. Utskottet anser sig sakna anledning att nu ta ställning till frågan om lämpligheten av en sådan åtgärd, som skulle få vittgående ekonomiska och sociala verkningar. Det är uppenbart att den måste bedömas mot en vidare bakgrund än den ett avhysningsärende kan erbjuda.

Statsmakterna antog år 1966 lagen om vad som är fast egendom. I denna anges vad som från rättslig synpunkt är att anse som fast egendom eller tillbehör därtill. Alla andra självständiga saker hör till den lösa egendomen. Gränsdragningen mellan fast och lös egendom är av stor vikt med hänsyn till skillnaden i innebörden hos de rättsregler som gäller för de båda kategorierna av egendom. Till fast egendom räknar lagen i första hand själva jorden. Av denna bildas fastigheter. Till fastighet hör såsom tillbehör bl. a. hus, vattenverk och annan byggnad. Undantag gäller emellertid för det fall att byggnad tillhör annan än ägaren av marken, på vilken den står. Bygger man på egen grund, blir huset tillbehör till jorden och ingår som sådant i ägarens fasta egendom. Men om en arrendator har en egen byggnad på den arrenderade jorden så hör den icke till jorden utan är att anse som en särskild sak, tillhörig arrendatorn och ingående i dennes lösa egendom.

Motionären föreslår »att lagen om fast egendom utöver mark och jord även skall omfatta byggenkap».

Yrkandet har inte närmare motiverats och vad motionären avsett måste anses vara oklart. Närmast till hands synes ligga tolkningen att enligt motionärens mening byggnad på ofri grund bör utgöra ett särskilt objekt av fast egendom. En sådan lösning har inte ifrågasatts från något håll under det omfattande arbete som föregått antagandet av lagen om vad som är fast egendom och den strider även mot vedertagna och väl beprövade principer för svensk jordlagstiftning. Det får anses uppenbart att någon riksdagens åtgärd i denna del inte är påkallad.

I riksdagens revisorers berättelse till 1966 års riksdag påtalade revisorerna att kännedomen om och redovisningen av kronans markinnehav i fråga om holmar och skär omkring landets kuster var bristfällig. Revisorerna föreslog att en inventering och redovisning av äganderättsförhållandena skulle ske.

Motionären föreslår att den av riksdagens revisorer ifrågasatta utredningen skall verkställas genom kammarkollegiet eller annan myndighet.

Enligt vad utskottet erfarit har lantmäteristyrelsen sedan ett par år tillbaka personal avdelad för utredning angående äganderätten till ifrågavarande holmar och skär. Yrkandet kan således anses vara tillgodsett.

Enligt gällande regler angående den enskilda väghållningen är det väginntressenternas ensak att avgöra huruvida de önskar upplåta väg för trafik av utomstående eller ej. Då statsbidrag utgår till byggande eller drift av väg kan emellertid i regel som villkor för bidragets åtnjutande föreskrivas att vägen icke får avstängas för trafik utan länsstyrelsens medgivande.

Motionären hemställer att riksdagen skall besluta om återställande av »allmänhetens rätt att, som av ålder varit, nyttja bolagens och de större markägarnas vägar» och om förbud mot avstängningsskyltar.

Allmän trafik på enskilda vägar medför högre standardkrav på vägarna och ökat ansvar för väghållarna. Mot bakgrunden härav har statsmakterna funnit att man inte generellt kan kräva att sådana vägar hålls öppna för allmän trafik. De problem som uppkommer då den allmänna samfärdseln behöver ta dylik väg i anspråk har ansetts böra lösas genom statsbidrag, vid vilkas beviljande det allmänna betingar sig att vägen hålls öppen för allmän trafik. Enligt utskottets mening föreligger inte skäl att frångå denna ståndpunkt. Utskottet vill erinra om att ändrade regler rörande statsbidrag till enskilda vägar av särskild betydelse för fritidsändamål införts sedan frågan senast prövades. Förutsättningarna för att genom statsbidrag och därmed förknippade villkor tillgodose angelägna fritidsintressen har härigenom förbättrats avsevärt.

Med hänsyn till vad utskottet anfört är någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen inte påkallad.

Utskottet hemställer

att motionen II:104 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 11 mars 1969

På tredje lagutskottets vägnar:

ERIK GREBÄCK

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Göran Karlsson (s), Svante Kristiansson (s), Åkesson (fp), Ebbe Ohlsson (m), Erik Jansson (s), Ernulf (fp) och fru Landberg (s);

från a n d r a kammaren: herrar Grebäck (cp), Svenning (s), Sundelin (s), Tobé (fp), fröken Anderson (s), herr Franzén i Träkumla (cp), fru Ekroth (s) och herr Wachtmeister (m).